

detective activity is submission to the Verkhovna Rada of Ukraine the draft Law of Ukraine "On private detective (detective) activity" Number 3726 of 28/12/2015 (authors - deputies of Ukraine M. Palamarchuk, A. Kozhemyakin, O. Prodan, A. Teteruk) and taking it as a basis in the first reading (Parliament Resolution of 19.04.2016 № 1112-VIII) recommendations finalizing the bill and submitting it to the Verkhovna Rada of Ukraine in the second reading.

A comparative legal analysis of the types of detective services provided in said draft law of Ukraine and similar services possible to provide in other developed countries.

Determined that in Ukraine there are prospects for the right to private detectives to solve quite a wide range of issues. The main purpose of detective work by private detectives, private businesses (agencies) are additional constitutional guarantees of human and citizens to protect their legitimate rights and interests. The list of species covered by private detective services possible to provide most private detective services in developed foreign countries, indicating that the attempt to make another step towards improving the international image of Ukraine as a country in which all necessary conditions for real human rights.

Keywords: *detective services, private detective work, private detective, private detective agency.*

Надійшла до редакції 18.01.2017

Антонюк О.В.

здобувач

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

УДК 343.98/593/344

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ДЛЯ ВИЛУЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ З МАТЕРІАЛЬНИХ ВІДОБРАЖЕНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ХУЛІГАНСТВА, ВЧИНЕНОГО З ВИКОРИСТАННЯМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ АБО ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ

Висвітлено особливості розслідування хуліганства, вчиненого з використанням вогнепальної або холодної зброї чи предметів, спеціально пристосованих для нанесення тілесних ушкоджень. Розглянуто особливості проведення слідчих (розшукових) дій для вилучення інформації з матеріальних відображень при розслідуванні хуліганства, вчиненого з використанням вогнепальної або холодної зброї, для більш швидкого розслідування кримінального правопорушення.

Ключові слова: *хуліганство, слідчі (розшукові) дії, огляд, обшук.*

Антонюк Е.В. Особенности проведения следственных (розыскных) действий для извлечения информации с материальных отражений при расследовании хулиганства, совершенного с использованием огнестрельного или холодного. Освещены особенности расследования хулиганства, совершенного с использованием огнестрельного или холодного оружия, а также иных предметов, специально приспособленных для нанесения телесных повреждений. Рассмотрены особенности проведения следственных (розыскных) действий для более быстрого и эффективного расследования преступления.

Ключевые слова: *хулиганство, следственные (розыскные) действия, осмотр, обыск.*

Постановка проблеми. Розслідування будь-якого кримінального правопорушення вимагає від працівників Національної поліції швидкого та ефективного реагування на ситуації, що склалися у його ході. Проведення за фактами хуліганства, вчиненого з використанням вогнепальної або холодної зброї, теж повинно відповідати зазначеним вимогам. В той же час на початковому етапі важлива роль відводиться проведенню слідчих (розшукових) дій. Це пояснюється тим, що у ході їх проведення збирається орієнтуюча інформація для висунення версій, розшуку злочинців, визначення напрямків подальшого розслідування. Тому не дарма в окремих методиках розслідування злочинів розглядаються особливості проведення слідчих (розшукових) дій початкового етапу.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Дослідженню організації розслідування приділяли свою увагу такі вчені-криміналісти, як В.П. Бахін, Р.С. Белкін, І.Ш. Жорданія, Г.Г. Зуйков, В.С. Кузьмічов, В.К. Лисиченко, Є.Д. Лук'янчиков, М.І. Порубов, М.В. Салтевський та ін. Дослідженню хуліганства присвятили свої праці М.С. Бушкевич, Ю.А. Віленський, В.П. Власов, М.М. Єфімов, В.І. Захаревський, Н.О. Кононенко, А.О. Крикунов, М.А. Очеретяний та інші. Але наше дослідження показало деякі відмінності динаміки особливостей проведення слідчих (розшукових) дій для вилучення інформації з матеріальних відображень при розслідуванні хуліганства, вчиненого з використанням вогнепальної або холодної зброї, від тих, що були вказані в дослідженнях зазначених авторів.

Метою даної статті є дослідження особливостей проведення слідчих (розшукових) дій для вилучення інформації з матеріальних відображень при розслідуванні хуліганства, вчиненого з використанням вогнепальної або холодної зброї.

Виклад основного матеріалу. Свого часу М.І. Ніколайчик виокремлював такі слідчі дії початкового етапу розслідування хуліганства: огляд місця події, затримання підозрюваного, обшук, освідування, допит потерпілого [9, с. 5-15]. Водночас В.П. Власов виділяв такі початкові дії: затримання та особистий обшук підозрюваного, огляд місця події, огляд і вилучення предметів, освідування потерпілого, обшук, допит потерпілих та свідків [1, с. 121-130]. У свою чергу, серед означених дій М.М. Єфімов розглядає: огляд, освідування, допит потерпілих та свідків [5, с. 104].

Аналіз матеріалів кримінальних проваджень, розпочатих за ч. 4 ст. 296 КК України, дав змогу встановити, що на початковому етапі розслідування хуліганства, вчиненого з використанням вогнепальної або холодної зброї, зазвичай проводяться такі слідчі (розшукові) дії: огляд місця події – 61%, освідування – 79%, обшук – 23 %. З огляду на зазначене, нами було вирішено серед числа слідчих (розшукових) дій для вилучення інформації з матеріальних відображень, що можуть бути проведені при розслідуванні хуліганства, вчиненого з використанням вогнепальної або холодної зброї, виділити такі:

- 1) огляд місця події;
- 2) освідування;

3) обшук.

Щодо поняття огляду місця події, то О.М. Васильєва вказує, що «це слідча дія, яка полягає в безпосередньому сприйнятті, дослідженні і фіксації слідчим чи дізнавачем обстановки місця події, а також у виявленні, фіксації, вилученні слідів і речових доказів для встановлення в можливих межах характеру й обставин події і винних осіб» [7, с. 253]. Ми погоджуємося з думкою М.П. Хилобока, який розглядає його як невідкладну слідчу дію, що полягає в безпосередньому сприйнятті слідчим місця події з метою вивчення, фіксації, вилучення й дослідження слідів злочину та інших речових доказів, висунення й перевірки версій про подію злочину, його механізм, учасників, а також для вирішення питань, що можуть мати значення для справи [13, с. 251].

Водночас, на думку працівників правоохоронних органів, огляд місця події не є важливою слідчою (розшуковою) дією при розслідуванні хуліганства, вчиненого з використанням вогнепальної або холодної зброї. Адже лише 23% з них визначили його як найбільш ефективну слідчу (розшукову) дію в досліджуваних кримінальних провадженнях. Але саме при проведенні даної слідчої (розшукової) дії слідчий безпосередньо сприймає об'єкти з метою виявлення слідів кримінального правопорушення. Крім того він з'ясовує обставини події, що мають значення в окремому провадженні.

Огляд місця події, як зазначає А.О. Крикунов, «...набуває особливого значення при розслідуванні хуліганських дій, що в будь-якому випадку залишили певні сліди на матеріальних об'єктах: пошкодження телефонів-автоматів, розбиття скла на вікнах та вітринах, глум над пам'ятниками, написання нецензурних написів на парканах та стінах будівель тощо» [6, с. 20].

При розслідуванні хуліганства, вчиненого з використанням вогнепальної або холодної зброї, важливо визначити об'єкти огляду. Адже перед слідчим постає завдання встановити, які предмети, речі, сліди належать до даного злочину і можуть мати доказове значення. На думку А.А. Леві, ці об'єкти окреслюють перебіг вирішення завдань огляду [10, с. 165], основними з яких у досліджуваних кримінальних провадженнях є:

- встановлення часу вчинення передбачуваного злочину, часу, протягом якого злочинець перебував на місці події;
- визначення місця вчинення злочину;
- встановлення потерпілого, даних, що характеризують його особу;
- встановлення осіб, які вчинили хуліганство;
- визначення мотивів і цілей злочину;
- встановлення способу і знарядь вчинення хуліганства;
- встановлення предметів, що зникли (які віднесли злочинці);
- виявлення шляху підходу й відходу злочинців з місця події;
- виявлення шляхів підходу потерпілого;
- встановлення можливих слідів, що могли залишитися на злочинцях.

Також важливим аспектом огляду місця події при розслідуванні хуліганства, вчиненого з використанням вогнепальної або холодної зброї, є визна-

чення його тактики. Наприклад, М. В. Салтевський запропонував класифікацію методів огляду за послідовністю, залежно від використовуваних засобів дослідження, яка містила лише рекомендації щодо способів пересування під час огляду: ексцентричний спосіб – рух по спіралі від центра до периферії; концентричний – рух від периферії до центра; фронтальний – дослідження об'єктів, розташованих на одній лінії; секторний – вивчення території по секторах; вузловий – об'єкт поділяється на ділянки, вузли, квадрати [11, с. 236-237]. А вже І.Н. Якимов переконував, що оглядати обстановку місця події варто від периферії до центра, передусім треба оглянути і вивчити оточення (місцевість, приміщення), шляхи до нього, входи й виходи, а вже потім переходити до головного предмета огляду [14, с. 79]. Протилежну пропозицію, відповідно до якої огляд місця події необхідно робити від центра до периферії, висловлював С. О. Голунський [3, с. 165]. На нашу думку, огляд місця вчинення хуліганських дій необхідно проводити від периферії до центру.

Отже, огляд місця події є важливою слідчою (розшуковою) дією під час розслідування хуліганства, вчиненого з використанням вогнепальної або холодної зброї. Своєчасність та ретельність його проведення забезпечує подальший етап розслідування великою кількістю доказової інформації.

Освідування при розслідуванні хуліганства, вчиненого з використанням вогнепальної або холодної зброї, проводилося в 69% вивчених кримінальних проваджень, за якими підозрювані були затримані на місці вчинення суспільно небезпечного діяння. Крім того, освідуванню підлягали і потерпілі (32%), адже в ході вчинення хуліганських дій, як зазначалось вище, часто мають місце випадки заподіяння тілесних ушкоджень.

Доречно звернутися до роботи С.О. Сафронова, який зазначив, що «...під час розслідування кримінальних справ про тілесні ушкодження завжди рекомендується проводити освідування підозрюваного, потерпілого, а в окремих випадках – свідків-очевидців. Це пояснюється тим, що у процесі розслідування імовірність необхідності встановлення факту бійки, необхідної оборони для даної категорії справ є великою» [12, с. 14]. Наведені С.О. Сафроновим моменти тісно переплітаються з розслідуванням хуліганства, вчиненого з використанням вогнепальної або холодної зброї. Адже ознаки слідів на тілі з часом змінюються, можуть бути самоушкодження підозрюваних з різних мотивів, і взагалі – в деяких випадках неможливо встановити, хто із задіяних осіб є хуліганом, що вказує на необхідність термінового проведення освідування на початковому етапі розслідування.

Однією з особливостей проведення освідування є те, що це одна з тих СРД, які проводяться за допомогою спеціаліста. Саме тому для участі в освідуванні доцільно запросити лікаря. Освідування допомагає вирішити питання про необхідність призначення судово-медичної експертизи. Як вже зазначалось, одночасно з освідуванням доцільно провести огляд одягу та взуття підозрюваних, тому що на них іноді залишаються плями крові, сліди бруду, сліди знарядь, які застосовувались хуліганом при скоєнні злочину. Лікар-спеціаліст, про що зазначають В.В. Войченко, М.Д. Мішалов, К.М. Пантелєєв,

надає допомогу у виявленні, закріпленні та вилученні доказів, звертає увагу слідчого на обставини, пов'язані з виявленням, закріпленням та вилученням доказів, дає пояснення з приводу виконуваних ним дій [2, с. 51].

Значення обшуків у розслідуванні хуліганства зумовлене тим, що нерідко їх результати містять початкові відомості, які доводять причетність осіб до хуліганських дій і можуть бути основою висунення криміналістичних версій та планування розслідування злочинів. Крім того, усі виявлені під час обшуку матеріальні сліди злочину можна порівняти з інформацією, отриманою під час проведення оглядів. Взагалі, обшук, як стверджує О.О. Ексархопуло, – це слідча дія, що полягає в примусовому обстеженні ділянок місцевості, приміщень, транспортних засобів чи осіб з метою виявлення та вилучення знарядь злочину, предметів і цінностей, здобутих злочинним шляхом, інших об'єктів, що мають значення для справи, а також розшукуваних осіб і трупів [15, с. 207]. Мета обшуку при розслідуванні хуліганства – відшукати та вилучити предмети, які можуть мати доказове значення у кримінальному провадженні, предмети, вилучені з цивільного обігу, тощо.

У свою чергу, О.В. Дулов та П.Д. Нестеренко розрізняють кілька видів обшуку: 1) особистий; 2) обшук у приміщенні; 3) обшук на місцевості. Зрозуміло, що кожен з перелічених видів обшуку матиме свою специфіку та особливості тактики проведення. Разом з тим, звичайно, є загальні правила для проведення будь-яких видів обшуку. До них зазначені автори відносять: а) несподіваність обшуку; б) планомірність та послідовність проведення обшуку; в) використання при обшуку засобів криміналістичної техніки. Слідчий та інші особи, що проводять обшук, в усіх випадках повинні бути ввічливими та коректними з обшукуваними [4, с. 142-143].

За кримінальними провадженнями за ч. 4 ст. 296 КК України може виникати необхідність у проведенні обшуку за місцем проживання підозрюваного. Під час розслідування хуліганства, вчиненого з використанням вогнепальної або холодної зброї, обшуки за місцем проживання підозрюваного проводяться відразу після його затримання, що дозволяє виявити і вилучити знаряддя злочину, речі і цінності, здобуті злочинним шляхом, та інші предмети й документи, які мають значення для справи. Відповідно до ст. 235 КПК України обшук житла або іншого володіння особи проводиться тільки за ухвалою слідчого судді.

Обшук сприяє виявленню ознак, які проливають світло на події, що відбулися. Це може бути й поява у справі нових підозрюваних та свідків, побудова версій, визначення нових напрямків організації пошукових заходів, і розслідування кримінальної справи та ін. Вивченням кримінальних проваджень за досліджуваною категорією злочинів нами встановлено, що серед загальної їх кількості обшук за місцем мешкання підозрюваного проводився лише у 9% випадків. На думку В.А. Кузьміна, достатність підстав для провадження обшуку визначається внутрішнім переконанням слідчого і судді, яке формується на підставі закону, життєвого і професіонального досвіду [8, с. 44]. Таким чином, рішення про проведення обшуку в усіх випадках має ґрунтуватися на ма-

теріалах кримінального провадження та оцінці їх слідчим в усій сукупності.

Отримана інформація у сукупності з іншими доказами може сприяти слідчому у встановленні істини у справі. Незважаючи на вищевикладене, можемо констатувати недостатній рівень використання даної слідчої (розшукової) дії при розслідуванні злочинів, кваліфікованих за ч. 4 ст. 296 КК України.

У справах про хуліганство, вчинене з використанням вогнепальної або холодної зброї, в ході обшуку підлягають відшукуванню об'єкти, які:

1) доводять факт учинення хуліганства. До них можна віднести, наприклад, предмети, що належали потерпілим і підібрані хуліганом, розірваний і забруднений кров'ю одяг потерпілого, зброя або предмети, якими були заподіяні тілесні ушкодження;

2) свідчать про постійний характер антисуспільної поведінки хулігана: наявність вогнепальної чи холодної зброї або предметів, спеціально пристосованих для нанесення тілесних ушкоджень;

3) свідчать про те, що особи, які вчинили хуліганство, причетні й до інших злочинів;

4) розкривають характер взаємовідносин хулігана з потерпілим або свідком.

На думку В.П. Власова, під час розслідування хуліганства також можна залучати до проведення обшуку кінолога. Адже застосування службово-розшукового собаки надає можливість досягти одразу кількох цілей: по-перше, це є можливістю відшукати предмети зі специфічним запахом; по-друге, можливістю легалізувати відомості, здобуті оперативним шляхом [1, с. 121]. Крім того, даний захід можна здійснювати як під час обшуку, так і до його початку.

Висновок. Підсумовуючи, необхідно зазначити, що до слідчих (розшукових) дій для вилучення інформації з матеріальних відображень під час розслідування хуліганства, вчиненого з використанням вогнепальної або холодної зброї, необхідно віднести огляд місця події, освідкування та обшук. Вірно обрана тактика цих слідчих (розшукових) дій надає можливість ефективно збирати доказову інформацію, що матиме значення на подальшому етапі розслідування.

Бібліографічні посилання

1. Власов В. П. Расследование хулиганства / В. П. Власов // Вопросы борьбы с преступностью. – М., 1967. – Вып. 5. – С. 116-131.

2. Войченко В. В. Судово-медична експертиза живих осіб та трупів у кримінальних справах : навчально-практичний посібник / В. В. Войченко, М. Д. Мішалов, К. М. Пантелєєв, А. Г. Шиян. – Дніпропетровськ : Дніпропетр. державний університет внутрішніх справ, 2008. – 296 с.

3. Голунский С. А. Криминалистика. Методика расследования отдельных видов преступлений : учебник для юристов. – М. : Юрид. Изд-во НКЮ СССР, 1939.

4. Дулов А. В. Тактика следственных действий / А. В. Дулов, П. Д. Нестеренко. – Мн. : Вышэйш. школа, 1971. – 272 с.

5. Єфімов М. М. Методика розслідування хуліганства : монографія / Микола Миколайович Єфімов. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2015. – 212 с.

6. Крикунов А. О. Расследование хулиганства : лекция / Крикунов А. О. – Киев :

НИ и РИО Киевской высшей школы МВД СССР им. Ф.Э. Дзержинского, 1978. – 44 с.

7. Криминалистика : учебник / под ред. А. Н. Васильева. – М. : Изд-во МГУ, 1980.
8. Кузьмин В. А. Досмотр и обыск: основания и порядок проведения, права граждан, порядок обжалования // Сам себе адвокат. Выпуск № 32. – М. : Юрайт-Издат, 2007. – 44 с.
9. Николайчик Н. И. Методика расследования хулиганства : лекция. – Минск, 1985. – 28 с.
10. Осмотр места происшествия : справочник следователя / рук. авт. кол. А. А. Леви. – М. : Юрид. лит., 1979.
11. Салтевский М. В. Тактические основы организации и производства следственных действий и получение информации от вещей // Специализированный курс криминалистики : учебник / отв. ред. М. В. Салтевский. – К. : НИиРИО КВШ МВД СССР, 1987. – С. 236-237.
12. Сафронов С. О. Методика розслідування умисного заподіяння тяжкого і середньої тяжкості тілесних ушкоджень : автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.09). – Київ, 1999. – 20 с.
13. Хилобок М. П. Следственный осмотр. Криминалистика : учебник / под ред. Б. А. Викторова и Р. С. Белкина. – М. : Юрид. лит., 1976.
14. Якимов И. Н. Криминалистика. Уголовная тактика : практич. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : НКВД РСФСР, 1929.
15. Эксархопуло А. А. Криминалистика в схемах и иллюстрациях : учебное пособие / А. А. Эксархопуло. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 450 с.

Антонюк Е.В. Особенности проведения следственных (розыскных) действий для извлечения информации с материальных отражений при расследовании хулиганства, совершенного с использованием огнестрельного или холодного. Освещены особенности расследования хулиганства, совершенного с использованием огнестрельного или холодного оружия, а также иных предметов, специально приспособленных для нанесения телесных повреждений. Рассмотрены особенности проведения следственных (розыскных) действий для более быстрого и эффективного расследования преступления.

Ключевые слова: хулиганство, следственные (розыскные) действия, осмотр, обыск.

Antonyuk O.V. Particularities of conducting investigatory (search) actions for seizure information from material reflections during investigation of hooliganism committed with the use of firearms or cold weapon. The article deals with particularities of investigation of hooliganism committed with the use of firearms or cold weapon as well as other items specially fit for causing bodily harm. The author has considered features of conducting investigatory (search) actions for more rapid and affective investigation of crime.

Keywords: hooliganism, investigatory (search) actions, examination, search.

Надійшла до редакції 28.12.2016